

Ha corregut molta tinta per definir qui era l'heroi grec. Ni els mateixos grecs no es posaven d'acord sobre el tema. Hesíode —un dels autors més grans de l'Antiguitat—, per exemple, considerava herois solament els fills mortals de Zeus i dels altres déus. Però aquesta definició aviat va topar amb les aspiracions de les regions gregues, que van convertir en herois els seus homes valerosos, els guerrers caiguts en combat, els reis de l'Antiguitat... Aquestes regions —el Peloponès, l'Àtica...— s'entestaven a dotar els seus herois d'històries prodigioses, plenes d'aventures i de passions honestes i deshonestes. I això no era una cosa gratuïta! Les regions estaven immerses en la carrera del glamur. Volien posar els seus herois, tant sí com no, dins de l'*star system* dels mites.

Alguns d'aquells herois van aconseguir fama per totes les contrades. Van aconseguir fer vibrar els seus habitants de tal manera que no els deixaven marxar sense que haguessin viscut alguna aventura a la seva regió. Això és el que li va succeir a Hèracles, que va generar una «heraclesmania» en tot el món grec. Teseu, en canvi, no va tenir tanta sort, perquè algunes regions li van fer el boicot.

Aquells herois, les aventures dels quals anaven de boca en boca, suscitaven, és clar, l'enveja dels pobres humans. Els herois els superaven en tot: eren més forts, més atractius, més valents, més apassionats, més intel·ligents... Segons el pensament d'avui dia, també podríem considerar-los més brutals, més egoistes, més cruels, més masculistes... Però això només succeiria si ens poséssim les ulleres del segle XXI.

Però aquells herois magnífics tenien un petit defecte: eren mortals. Encara que aquesta condició no molestava gens els déus, els seus grans aliats unes vegades i ferotges enemics unes altres.

Els déus estaven encantats amb els herois; jugaven amb ells, contra ells, per ells, per a ells...

Totes les preposicions són adequades per explicar les seves complicades i sovint perverses relacions.

I així vivien els herois, en un estadi intermedi entre els humans i els divins, subjectes a l'adoració dels humans i al caprici dels déus. Les seves històries eren explicades una i altra vegada per tots els confins de Grècia.

Però... i les heroïnes? A mesura que aneu llegint el llibre us adonareu de l'escàs protagonisme de les heroïnes.

Les heroïnes patien les conseqüències de la poca consideració que rebia la dona en la societat grega. En realitat no se la tenia en gaire estima més enllà de les seves atribucions com a mare, objecte sexual i servei d'intendència de la llar. Fins i tot era retornable; l'home podia repudiar-la i tornar-la a la casa paterna amb l'única condició que adjuntés el dot que havia rebut.

Penseu en una noia grega a qui podem anomenar Mònica —el seu nom grec vol dir «solitària» i aviat entendreu que és molt adequat—. Té tretze anys i l'han casada amb un home de gairebé trenta anys. No el coneixia. El seu pare ha arreglat el casa-

ment, de manera que la Mònica ha passat de casa del pare a casa del marit. Des de petita ha estat educada per saber portar una casa —fer el menjar, teixir la roba...—, aviat aprendrà com es fan els fills i després de parir-los n'haurà de tenir cura. Les seves nenes, com ella, no sabran llegir. Els seus fills, sí. El marit s'avorreix a casa i no té cap inconvenient a demostrar-ho a la Mònica. Per això marxa a arreglar el món i a divertir-se. I ella pràcticament no surt de casa. I resulta que al cap dels anys el marit s'estranya que ella s'hagi tornat irascible, verinosa i intractable!

La Mònica és una dona estàndard. N'hi ha que estan pitjor, perquè han de sortir a guanyar-se la vida —venda ambulants o prostitució—, i n'hi ha que estan molt millor, com les sacerdotesses i les cortesanes.

Amb tot el temps lliure que tenen, els homes fins i tot poden teoritzar sobre les dones. Hesíode, de qui ja hem parlat, és qui posa sobre el paper el mite de la seva aparició en el món: Pandora, la primera dona, és el càstig que reben els homes per ser còmplices del robatori del foc. Un càstig! A més,

Hesíode es preocupa molt que quedi clar que entre les gràcies que s'atorguen a la dona no hi ha la de la intel·ligència! No caldria sinó!

Aristòtil, que teoritza sobre tot i més, també es preocupa pel tema, i elabora una teoria per demostrar que biològicament la dona és un ésser inferior.

I, per acabar-ho d'arrodonir, Demòstenes, el gran orador i polític, va i diu: «Tenim cortesanes per al plaer, concubines perquè tinguin cura de nosaltres i esposes perquè ens donin fills legítims.»

I, amb tota aquesta base tan sòlidament preparada, quin paper poden tenir les heroïnes en la mitologia?

Pandora, la primera dona

El mite de Pandora, la mare de totes les dones, és el millor exemple per entendre el lloc secundari de la dona en la mitologia i en la societat gregues. Evidentment va ser escrit per homes.

Prometeu crea i cuida l'home

El tità* Prometeu, que, com tots els éssers d'aquesta mena, destacava per la seva alçada gegantina i la seva força descomunal, va crear els primers homes amb argila. El seu afecte per ells el va portar a guanyar-se la ira de Zeus i el pitjor dels càstigs.

Tot va començar quan el pare dels déus* va decidir privar la raça humana del foc, que els era tan necessari per a la subsistència. Prometeu, veient com de malparats havien quedat els homes, va oferir-se a ajudar-los. Va introduir-se d'amagat a l'Olimp* i va robar llavors de foc del carro igni del Sol per donar-les a la humanitat.

La venjança de Zeus

Quan Zeus se'n va assabentar, va jurar que es venjaria. Va fer encadenar Prometeu tot nu a una roca del Caucas on una àguila li devorava cada dia el fetge, que es regenerava a les nits.

El càstig per als homes va ser encara més malèvol. No podia ser que uns individus tan insignificants se sortissin amb la seva! Va cridar Hefest per demanar-li que creés la dona:

—Has de fer una companya per als homes. Que sigui tan bonica que no es puguin resistir als seus encants.

—Com manis, pare. I quan estigui feta, què faig amb ella?

—Això ja és cosa meva.

Hefest es va posar mans a l'obra. La va modelar amb argila a imatge i semblança de les deesses immortals i després va demanar a cadascuna de les divinitats que li atorgués una qualitat. No li van faltar la bellesa ni l'habilitat manual, ni la persuasió, ni la gràcia... Però el senyor de l'Olimp va recalcar que no se li ator-

gués una gran intel·ligència, que d'això depenia el seu pla.

—Ja la teniu a punt. Oi que m'ha quedat bé?

Zeus, que era un expert en anatomia femenina, se la va mirar del dret i del revés i va donar-ne l'aprovació:

—Fill meu, aquest cop t'has superat. Li posarem de nom Pandora, «la que dóna totes les coses».

I va començar a riure per la seva pensada, mentre Hefest se'l mirava encuriós sense entendre què feia tanta gràcia al seu progenitor.

El següent pas en l'estratègia de Zeus consistia a entregar Pandora a Epimeteu. Aquest era el germà de Prometeu, que ja l'havia aconsellat sobre aquest tema:

—Per res del món no acceptis cap present que provingui de Zeus. Segur que serà una trampa.

Però, per més que es mirava la dona, no hi trobava res de perillós. Era tan maca! Com més voltes hi donava més es convenia que Prometeu li havia dit allò per enveja, per tal de privar-lo d'una com-

panya tan preciosa. No cal dir que Epimeteu no era ni de bon tros tan intel·ligent com el seu germà.

Zeus, fart de tantes cavil·lacions, el va increpar:

—Ei, tità! Ja t'has decidit? Pensa que és una oportunitat única, que hi ha molts déus que es barallarien per ella.

—D'acord. Me la quedo.

—Us he de dir que feu molt bona parella. I perquè vegeu que us apreciem a l'Olimp, us entrego aquests regals de noces.

La curiositat de Pandora

Entre els obsequis hi havia una gerra, que les mateixes divinitats van recomanar que conservessin sempre tapada. Pandora, que era curiosa de mena, només feia que mirar-se-la i barrinar què hi podia haver dins que fes aconsellable no obrir-la.

Un dia, després de donar-hi moltes voltes, va decidir que per destapar-la només una mica no havia de passar res. Convençuda d'això, hi va fer una petita ullada. De sobte, del seu interior van sorgir en forma de núvol tots els mals que poden

infestar els éssers humans: la Vellesa, la Malaltia, la Pobresa, el Vici, la Bogeria... I tots van penetrar en els cossos d'Epimeteu i la seva muller i a través d'ells, a tota la raça humana.

Pandora, espantada pels esdeveniments que havia desencadenat, va tancar la gerra tan ràpid com va poder, però només va aconseguir que no se n'escapés l'Esperança, l'únic de bo que guardava en el seu interior i que hauria servit per confortar la humanitat de tants de mals a partir d'aquell moment.